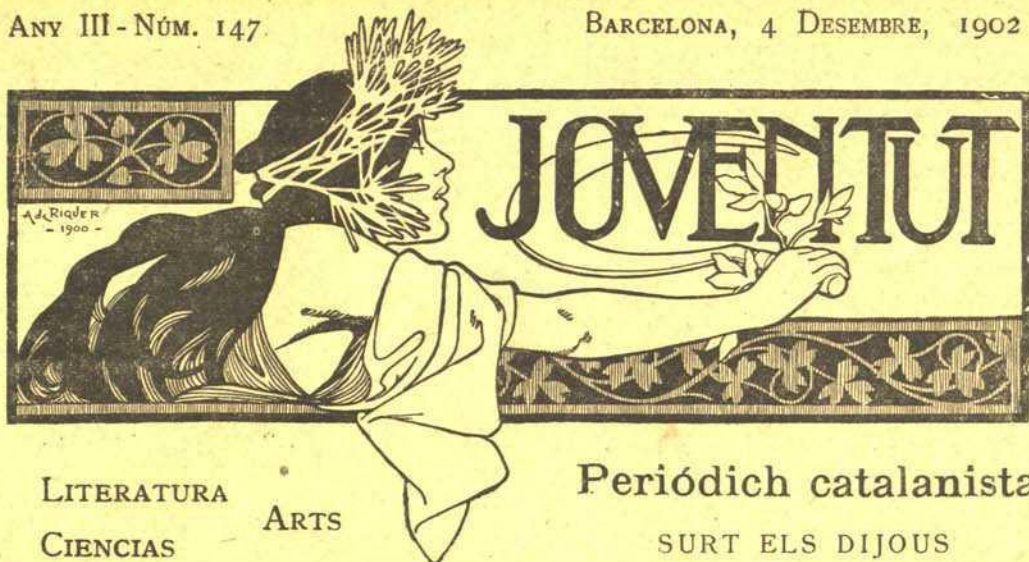

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÉNTIMS

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Notas d'actualitat, per Trinitat Monegal. — Meditacions, per F. Pujulá y Vallés. — Sonets, per Joan Vergés. — El foll?..., per Joan de Montgali. — La farga d'aram, per A. Bori y Fontestà. — La literatura a Roma: IV, La Edat de Plata, per Pompeyus Gener. — Teatres, per Emili Tintorer. — Notas d'art, per Joan Brull. — De tardor, per Felip Soler. — Anicet de Pagès y de Puig, per Lluís Via. — Notas bibliogràfiques, per G. Zanné. — «Revista Gráfica», per J. Pujol y Brull. — La dona heroica, per Claudi Omar y Barrera. — Soll..., per Enrich Rafel y Surell. — Novas.

FOLLETÍ:

TITELLES FEBLES, per Frederich Pujulá y Vallés. Plech 17.

NATURA, per John Ruskin, traducció de Cebrià Montoliu. Plech 27.

NOTAS D'ACTUALITAT

A la célebre frase del gran revolucionari de bona fe P. J. Proudhon («la demagogia es la hipocresia del progrés»), ja n'hi podem afegir un'altra tant o més exacta, si cab, que aquella, dihent que la demagogia es una escola de la delació. Pobra demagogia, qu'avall t'han fet arribar els teus apóstols en el malhaurat Estat espanyoll!

En Lerroux, diputat per Barcelona, *lliberal*, *demòcrata*, *àcrata* (à estonas) y agitador de las masses (que desapareix quan están

agitadas) en ple Congrès espanyol ha *denunciat* per separatista'l discurs que son company de diputació senyor Doménech pronuncià en la «Lliga Regionalista». En Mir y Miró, regidor de la ciutat de Barcelona, *federal*, *lliberal*, *demòcrata*, etc., etc., ha *denunciat* en l'Ajuntament d'un modo solemne la festa dels Jochs Florals que celebrarem a Sant Martí de Canigó, com un acte separatista, sense pensar (ho vull creure aixís) en las perillosas conseqüències á que pot donar lloch sa denuncia.

Y ¿en mèrits de qué ho feren? Tan sols moguts per son despit al veure la ufana que pren l'arbre de l'Autonomia y al contemplar com son *bort* arbre de la Llibertat (empeltat de tirania) va cada jorn neulintse, devenint esquitit y raquitich y presentant evidents sin-tomas de propra mort.

Las denuncias d'abdós demagogos están basadas en un enfilall d'inexactituts: cosa que's pot probar. Ells, en cambi, no assistiren als dits actes, y per tant no poden probar sas afirmacions, y aixó fa sa falta molt més grave. Ja no es sols delació lo que feren, sinó delació calumniosa. Bon ofici'l qu'han emprés: continuhin per aquest cami, puig aixís assoliran son propòsit de ferse *simpátichs* y de fer als catalanistas *antipátichs*. Els delators sempre han sigut *ben vistos* per la societat.

¿Y vostès se diuen liberals y democratas? ¿Y vostès son tolerants? De tot cor desitjaríam que'ns expliquessin qué entenen vostès per Llibertat, Democracia y Tolerancia, porque sas definicions deurian resultar encisadoras.

¿Quina importancia podem donar á las afirmacions d'abdós apóstols de que'ls catalanistas som reaccionaris y clericals? Al ferlas se fonamentan en fets de tanta *exactitud* com els que'ls hi serviren pera sas denuncias. Y á més, recordém ben bé qu'al gran Proudhon li valgueren els dictats d'amich d'Austria y del Papa, de correligionaris d'en Lerroux, Mir, etc., etc., sas declaracions en favor de la Federació Italiana.

¿Quin cas ne poden fer de vostès, senyors demagogos delators, las personas que tinguin sentit comú?

Fonda satisfacció sentim al poder lloar de tot cor als veritables liberals y democratas catalanistas senyors Suñol y Carner, que tan brillant defensa, en contra del senyor Mir, feren de nostra terra y nostra parla en l'Ajuntament de Barcelona. Y aquesta felicitació la fem extensiva als diputats regionalistas qu'han parlat al Congrés en igual sentit, y á todas las entitats, individus y periódichs, siguin del camp que vulguin, qu'han protestat aquests dias dels atachs dirigits contra nostra aymada parla y ensemps contra nostra benvolguda terra.

Malgrat nostra bona voluntat, no podem de cap modo parlar en serio del decret d'en Romanones sobre la ensenyansa del Catecisme en castellá, en primer lloch porque creyém que després de lo que s'ha dit fins ara contra d'ell, res més podem dir nosaltres, y en segon lloch porque está en contraposició tan evident ab todas las tendencias modernas, diguin lo que vulguin els sabis unitaris, que resulta innocent parlarne. El decret d'en Romanones es una ridícula *boutade* filla d'uncervell buyt; ab ell demostra'l esmentat ministre una vegada més qu'está verament malalt y que sa malaltia no es pas la coixera corporal (que de cor li compadim), sinó una incurable coixera intelectual. Pobre Estat espanyol, ja malalt de gravetat, que tens per metjes mi-

nistres sens inteligencia que's deixan portar per ridiculas y vellas preocupacions!

El decret d'en Romanones ha tingut sas conseqüencias tristes, com todas las midas arbitrarias. Escándols y atropells en la Universitat, violació dels furs d'aquesta... Mes ¿qué hi fa? ¿Qué te d'extrany qu'aixó passi, si aquí vivim en atropell continuu mercès al ignominiós estat de suspensió de garantias? El dret de reunió violat, el d'emissió de las ideas també: tots els drets suspesos... Bah! tant se val que tornin á posar l'estat de siti: en el fons es igual.

MEDITACIONS

Casi podriam assegurar que la Naturalesa no ha estat creada pera ésser compresa, donat el número de gent que no la comprén, el que no tracta de compéndrela y'l que, tractantho, no arriba á lograrho.

Es gran el número d'homes qu'en tota la seva existencia no's donan compte de que tenen devant d'ells un espectacle superior á tots els altres de la vida, en el qual hi poden gaudir tota la gama de sensacions desde las tristes-grisas fins á las alegras-rojas. Aquests homes viuen pera tot manco pera la contemplació; no's donan compte ni de la escena que'ls embolcalla, ni de si'n son protagonistas, y moren havent sigut grans mercaders, grans polítichs, grans generals ó grans miserables, y no gens homes. Las onadas han llepat, pera ells, inútilment las rocas de las costas; inútilment per lo que á ells concierneix els núvols han pres fantásticas formas; s'han succehit las estaciones, las fullas secas han encatifat els caminals, las floridas han embaumat l'ambient, y tot ha sigut inútil: res ells n'han aprofitat de tot aixó. El més ignorant dels empressaris (esparvera pensar el grau d'ignorancia del més ignorant dels empressaris) tancaria las portas del seu teatre en el que hi dona un ball d'espectacle, si ningú acudís á contemplarlo. ¿Cóm es possible, donchs, que la Naturalesa no s'en-

fonsi en el no-res si'l seu fi es ésser contemplada, no sentho per tan gran número?

Més gran encara es el número dels homes que, sabent que poden gaudir de sa contemplació, no tractan de ferho. Aquests no's limitan a ésser mercaders, politichs, guerrers o miserables, per inclinació atávica com els primers, sinó qu'ho son en virtut de llur raciocini lo qu'es pitjor. Saben que poden escullir entre lo bo y lo dolent, y escullen lo ultim perque'ls hi apar mellor. Aquests no solzament ignoran, sinó que desprecian la Naturalesa. ¿No es de creure que si aquesta existís pera ésser contemplada, ofesa en sa dignitat desapareixeria?

El restant d'homes que tractan de comprendre-la no ho logran, y aixó es probable, remarcant el cambi, la diversitat de comprensions que un observador fa d'un mateix espectacle natural en varis moments de sa vida, lo que demostra la falta de solidesa y d'aproximació a la comprensió absoluta, ja que las comprensions no varian [en escala seguida, sinó a salts, lo que implica divagació.

No hi há cap dubte que la Naturalesa no ha sigut feta, o no s'ha fet, pera ésser contemplada, perque si aixís fos, no existiria, donchs no realisaria'l seu fi volitiu. Però no hi há cap dubte tampoch que sols en sa contemplació pot trobarse la felicitat, perque aixís com la vida mercant, guerregant o

traficant ab la dignitat d'altri perjudica a tercer, la vida contemplativa no perjudica a ningú y sols ab alló que a ningú es nohi-ble pot l'home arribar a trobar la felicitat.

Passant per una vinya quatre homes, l'un demana ab interés el preu del rahim, l'altre sent un goig especial, veyent las terras del vehi convertidas també en vinya, l'altre malmena uns quants peus, y'l més home de tots s'ajup, cull un rahim y assaboreix son néctar. Aquest darrer es el que s'acosta més a la felicitat; no la té absoluta, perque la felicitat absoluta, a la que haurian d'aspirar tots els homes, es la del pagés qu'ha menat la vinya menjantse'l rahim qu'ha produhit.

Y hauria d'ésser també felicitat relativa pera'l pagés, el veure al home que cull el seu rahim pera gaudir-lo senzillament. Avuy succeheix tot lo contrari en virtut de la degeneració de la especie humana: el pagés ayma més al que tracta d'explotar-lo, al que tracta d'enredarlo y al que tracta de malmétreli son trevall. ¿Per qué? Els que donariam ab goig el rahim, com que tot lo altre es d'un món extrany a nosaltres, no ho podem explicar; els que poden preferir lo darrer no poden explicarho, degut a llur grau d'embrutiment.

El per qué restará en el misteri, y la veritat... tampoch val la pena de aclarirla, aixís coma aixís.

SONETS

I

Com un somriure blanch de melangia,
un raig de lluna la foscó omplena
de misteri y d'amor; l'aura remena
las frescas fullas y á la nit envia
feble sospir de mágica armonia;
subtil perfum la flor del bosch alena,
y sa complanta diu la mar serena
en un cant de salvatge melodia.

Y solitaria y trista la donzella,
la verge hermosa del amor privada,
desclou sa boca impúdica y vermella
aspirant la xardor d'una besada
entre la llum inquieta d'una estrella
y una flor en sa falda desfullada.

II

La lluna ab sa claror esmortuhida
emboïlla sas formas voluptuosa;
la brisa, entre'l fullatge remorosa
arrossegantse, de lascivia crida.

Somniant amor s'obre la flor dormida,
y la mar se revolca clamorosa,

fent vibrar en sa nota portentosa
l'afany de la Natura engelosida.

Y la verge tremola conmoguda
per foll desitj que sos sentits ubriaga
per una aroma suau que ve perduda:
un ambient d'erotisme, que's propaga
portant la sensació desconeguda
d'un infinit d'amor que l'afalaga.

III

Son cos de verge estreny la lluna hermosa
revolcanthi sa espléndida nuhesa;
per sos llabis de foch vaga suspesa
la besada de l'aura tremolosa.

La flor, obrint sos pétals xardorosa,
s'esbadella, superba d'impuresa;
vers ella s'abalansa l'ona, empesa
per son desitj, escumejant febroso.

Y mossegant l'herbám qu'aromatiza,
la verge se retors, y creu gosar
tot l'amor que la terra fecondisa,
y'l plaher per sos membres sent passar
sospirant amorosa com la brisa,
gemegant luxuriosa com la mar!...

JOAN VERGÉS.

EL FOLL?...

Sempre errant.

El foll passava, y s'aturá á fer son niu demunt de las ayguas.

— Foll, foll, tira enllá. No'ns remoguis, que'l llot de nostre fons pujaria á enterbolir-nos la cara.—

Y'l foll tirá enllá...

Tirá enllá; arribá á la ciutat, y s'hi aturá pera fer son niu.

— Foll, foll, tira enllá. No'ns distreguis — van dir els homes—que la vida es seria y tu fas riure, perque tens abundancia de paraulas y nosaltres escassetat de cervell. —

Y'l foll tirá enllá...

Tirá enllá; va arribar als horts, als fruyterars, als sembrats y á las vinyas, y s'hi aturá pera fer son niu.

— Foll, foll, tira enllá que'ls nostres fruyts no son pera tu. Tu no'ns deixas madurar y'ns arrencas massa joves.—

Y'l foll tirá enllá...

Tirá enllá; va arribar als boscos gegants de arbres frondosos, y s'hi aturá pera fer son niu.

— Foll, foll, tira enllá, qu'ets més alt que nosaltres y'ns fas ombra y espantas nostras feras. Sols n'hem de fer nosaltres d'ombra. No'n volém d'homes que'ns converteixin en matas de las que s'aixafan ab els peus.—

Y'l foll tirá enllá...

Tirá enllá; va arribar als cims de las montanyas, y s'hi aturá pera fer son niu.

— Foll, foll, feste enllá. No volém ésser pedestals, no volém que'ns aplanis mirant-nos de per sobre. —

Y'l foll tirá enllá...

Tirá enllá, y trobá l'àliga de gran volada.

— Aliga, la bona àliga, pujam al núvols. Pujam enlayre, allá ab els astres, que aquí baix no hi puch fer niu. —

Y l'àliga rigué estridentment.

Rigué, y desde'l cim obrint sas alas inmensas, s'aplaná á terra pera cassar una serp rastrea que sos ulls escudrinyaires havian descubert entre bardissas.

Y'l foll tirá enllá...

Tirá enllá, y may més s'aturá ni pensá en fer niu...

JOAN DE MONTGALÍ.

LA FARGA D'ARAM

«La farga d'arám
no va tota sola;
qui hi malla de ferm
no es home ni dona;
qui hi malla á la nit,
qui abrusa la forja,
si fos el follet
mal llamp que l'enfongal»

Al dirho l'Aleix
de rabia s'arbola
ohint bescantar
la farga pel poble.
S'hi parla d'un crim
comés á las ombras;
s'hi parla d'un mort
trobat á la gorga.

L'Aleix, fenthi'l sort,
no hi bada pas boca;
«La farga! pensa ell...
las doblas que costal...
Si hi dura'l soroll
no baten els comptes;
si hi dura'l soroll
la farga es ben morta.»

La farga d'arám
ningú no li lloga;
ni á tasca per ell
fargayres no troba;

«Que hi vaja l'Aleix,
murmuran las donas;
que's mori de fam
si res no se'n cobra».

L'Aleix se'n hi va
de grat ó per forsa;
tancantshi á la nit
no dorm ni reposa;
y ab un llanternot
pujant á las golfas,
pels caus y recons
fureja y escolta.

D'allá al martinet
sent moures la roda;
l'Aleix com un gat
baixanthi tremola:
—¿Quí sou?—diu cridant;
—¿Quí sou?—y s'hi topa
ab l'ombra del mort
trobat á la gorga.

De l'ombra al devant
l'Aleix s'agenolla;
—Perdó!—fa ab els ulls
eixint de las concas;
—Perdó!—fa l'Aleix...
l'atrapa la roda,
y cau esclafat
de bocaterrosa.

A. BORI Y FONTSTÀ.

LA LITERATURA Á ROMA

IV. — LA EDAT DE PLATA.

Lpujar Trajanus al trono dels Césars, la literatura llatina té la seva última y bona època, coneguda per la Edat de Plata. El nou César espanyol no era un literat en el verdader sentit de la paraula.

Soldat desde la edat de catorze anys, li bastà pera sa gloria l'interessar-se en el progrés de las lletres. Lliberal y home just, las protegi sense cohibirlas. No componia ell mateix sas arengas, però sabia trobar qui las hi compongués, interpretant fidelment las sevas ideas. Son judici era á la vegada ample y sensat. Sa personalitat imperial no s'inniscuia en els dominis del art ab intervenció pueril y gelosa, com Nerón, ó com son successor Adrianus. Però tenia l'amor de las grans cosas y'l comunicava als treballs del pensament, de la escultura, de l'arquitectura, qu'en son regnat alcansaren una puresa y un esplendor magnífichs.

Deixá á cadascú'l dret de parlar segons sa consciencia. Jamay llibertat més ampla ha regnat en materia del pensament. Ja's pogué judicar y condemnar als que'l precediren en l'Imperi, que com més fort fos l'atach injustificat contra'ls dolents, tant més ressaltava la virtut dels bons. Tal era'l principi d'aquest Emperador honrat qu'emancipá'ls esperits. La literatura cambiá civilisantse. Y esclatá una explosió verdadera d'obras satíricas y venjadoras. Tots els oprimits foren reivindicats.

Despertant del silenci imposat per las proscipcions, deslligada de la esclavitut que la ofegava, Roma volgué revisar son passat, reivindicar sos drets y portar á la barra als mals Césars, clavantlos en la picota segons fossin sos crims. La historia falsejada per

la por y l'adulació's rectificá. Totas las infamias de vuitantacinch anys de tirania, de Tiberius á Domicianus, foren posadas al descobert. Cap criminal, per alt que fos, escapá á la consignació de la veritat vindicadora. Quiscún pogué depositar sa acusació ó son testimoni en el tribunal de la opinió pública. C. Fannius doná son llibre sobre *las victimas de Nerón*, del que'ns parla Plinius *el jove*. Suetonius escrigué sa historia sobria y justiciera. Juvenal empunyá'l fuhet de la sátira y fustigá á tots els viciosos. Tácitus, el més gran de tots, escrigué en el frontó de la Historia las sevas sentencias lapidarias.

Aquest important periode fou com un oasis en la historia politica y moral del poder de Roma.

Roma havia arribat al cim de sa dominació. Hereva de la civilisació y la cultura gregas, prodigava magníficament las mercés á tots els pobles qu'anava acoblant á son entorn, y son ascendent aumentava ab una politica hábil d'expansió y de simpatia. Grechs, asiáticos, africans, ibers, gals y germánichs constituïan dintre dels murs de la imperial ciutat una abreviació del Univers.

Mercés al esforç continuat, Roma s'havia assimilat l'Occident y l'Orient, y unit á sos destins Espanya, las Galias, Bretanya, Grecia, Egipte, Siria y quasi la major part de l'Assia anterior, fins arribar á la Mesopotamia. En son camí la rassa semítica, enemiga del dret y del humanisme Ari, se li havia oposat y ella l'havia anulada. De la Cartago fenicia no'n quedava ni rastre, y la Judea estava dominada.

De bon grat ó per forza havia extés el dret y la llengua. Ja en el sigle primer, el geógraf Estrabón fa constar que'ls Bitinis, els Mysis, els Frigis, els Lidis y altres havian perdut la noció de sos antichs idiomas. Els sacerdots d'Egipte ja no comprenian las inscripcions

de las altras dinastias. Iberia era tan romana com Roma. Trajanus y varis literats y homes públichs llatins hi havian nascut. La Galia estava ja casi romanisada, sobre tot en el Mitjdia. A l'Africa ja s'parlava l'latí. Hi hagué un moment en que Roma pogué creure que realisava'l somni de la Ciutat Universal y Eterna, centre de totes las nacions y d'un sol poble civilisat extenentse per sobre tota la terra llavors coneguda.

Fou un temps d'esplendor únich en el món, de pau y de gloria, que sols durá tot el segon sigle, comensant ab Trajanus y acabant ab Marcus Aurelius, l'Emperador filosof.

Després d'aquest sabi coronat, tot s'esllabisa, preparantse l'entronisament oficial del Cristianisme y la irrupció dels barbres del Nort sobre l'Imperi.

(Acabarà.)

TEATRES

LA RISA DE GRECIA.—CRÓNICA.

Si *La risa de Grecia* no fos un drama fet per en Marquina tot sol, sinó en col·laboració ab en Jordá y en Lerroux;

Si no s'haguessin desfet en elogis d'aquesta obra «poetas com en Maragall, pintors com l'Urgell, músichs com en Crickboom, escriptors com en Ruiz López, Dionisi Pérez, Pagano, Marsillach y Lluís de Zulueta, artistes com en Miquel Utrillo, politichs com en Junoy y en Corominas y molts periodistas;» (1)

Si en Menéndez Pelayo no hagués dit d'en Marquina qu'era, *no el poeta mejor, sino el único;* (2)

Si l'estil del autor no fos ampulós y pedantesch, y farsit d'imatges buydas, de concordancias fatigosas, de comparacions alambinadas, de divagacions malaltissas y de conceptismes vulgars;

Si haguessim pogut *entreveure'l fil al*

(1) Això ho afirma tranquilament el crítich de *La Publicidad*. D'algunes d'aquestas personalitats ho creyém. No faltaria més! D'altras, no. Ens sembla un *infundio*. Proba al canto: d'en Maragall ens consta que no va entussiasmarse gens ni mica, y en Pagano, qu'es també un dels que cita'l crítich flamant, ens ha dit, y autorisat pera ferho públich, que no solzament no'l va entussiasmar *La risa de Grecia*, sinó que no li va agradar poch ni molt, ni ell va dir á ningú que li agradés.

(2) Això sí que no ho creyém. Tan poch ho creyém, que si'l mateix Menéndez Pelayo'ns ho digués, pensariam tot seguit: Aquest bon senyor deu tractar de pèndrens el pell

menys d'aquell simbolisme que'ls qu'están en el secret diuhen que hi há en l'obra;

Si haguessim trobat un xich, no més que un xich d'humanitat en aquells personatjes que semblan fills d'un desvari ó en aquelles passions que semblan *pesadillas* d'un somni agitat;

Y en fi y resúm: si al sortir del Principal haguessim sabut formarnos una petita idea de lo qu'era, ó quan menys de lo que volia ésser *La risa de Grecia*,

Hauriam exposat aquí nostra lleal opinió sobre aquest nou drama que, entre paréntesis, destrossaren els actors del Principal.

No l'hem entès: no'n podem dir res. Que parlin els sabís.

La companyia italiana de la Bianca Iggius s'ha despedit del públich barceloni.

Las últimas obras estrenadas: —5 (menos cinch minuts), *Nelly Rozier* y *L'inferno*, pertanyen al gènere lleuger y bon xich escaibrós que tant agrada á una certa part del públich. En las tres, sobre tot en la primera, hi há alguna situació verament cómica; però en conjunt resultan xabacanas, com la majoria de las del extens repertori que'ns ha donat á coneixe la Iggius.

En conciencia hem de confessar que aquesta companyia ens ha distret algún moment, y'ns ha fet riure en moltes ocasions; però en el terreno del art ben poch tenim d'agrahirli. Sols un'obra seria'ns ha donat, després de *Els focs de Sant Joan*: la d'en Pagano; y encara s'ha degut, més que á la bona voluntat de la empresa, á circumstancias especials.

En quant als actors, sense deixar de reconeixe cert desembrás en alguns, com en Sainati y sa esposa, en conjunt la companyia resulta formada per mitjanias que, quan millor están, están discrets. Fem una excepció pera en Bertini, qui, si bé d'escola antiquada, ha demostrat en molts papers possehir veraderas dots d'actor genèrich, distingintse per sa expressió y naturalitat. Entre altres recordém el monòlech *Celebritá*, que va recitar la nit del seu benefici. Sens exageracions, ab entonació justa y ab gran domini de las taulas, lográ ferse aplaudir ab molta justicia. En quant á la Iggius, ja ho hem dit altras vegadas: millor representaria son paper fent d'estatua en un museu, que actuant sobre las taulas.

A Romea s'ha estrenat ab aplauso *L'agencia d'en Pep Currillo*, saynet d'en Ramón y Vidales, en que l'autor demostra una vegada més sas excelents qualitats per aquest gènere. Ab tot no hem trobat l'obra á l'altura d'altras d'en Ramón, si hem de judicarla per l'efecte que'ns produhi la primera nit ab la deficient interpretació que'ls actors li donaren.

En els demés teatres no s'ha estrenat res.

que valgui la pena d'esmentarse. S'anuncia un nou ball a Novetats, y dugas sessions que prometen ésser interessantíssimas pel *Teatre Intim* que dirigeix l'Adrià Gual. En ellas se representarà *L'Edip rey* de Sofocles, *Le mariage forcé* d'en Molière, y *Els teixidors* del alemany Hautmann: tot traduït al català.

NOTAS D'ART

¿Quin dubte hi há que, segons el cercle ahont se mou, el pintor s'amanera? ¿Ni com negar que'l seu vol se va reduint conforme sia reduït l'ambient en que viu? Sense que se'n adongui, les sevas pinturas son fetas per'aquell ambient, per'aquell públich. Per'xó veyem moltes vegades al tal públich riures d'obras que no comprén, puig pera ell no eran pas fetas.

A un artista dels que ja fa temps que *tenen boliga* ab la seva corresponent *parroquia* ¿qui s'atrevirà a dirli: «Vosté en art no s'hi fiqui, perque no hi entén res?» Ningú, perque aixó ja veuen vostés mateixos que no's pot dir. Val més callar y anarlos observant.

Cada pintor nou que's presenta, si té talent, si es artista, ja pot comptar ab la indiferencia dels uns y la rialla dels altres. Els primers se posan en guardia (la botigueta ja té un competidor més). Els segons, més curts de gambals, no fan altra cosa que riure de bona fe. Els fa extrany alló. Ja ho crech! Com que no son obras com las acostumadas, alló no es pintura ni es res, alló son cebas d'aqueixos infelissos modernistas que ni sisquera van endressats. Y vinga riure.

Veritat es que la jovenalla modernista (la destinada a no poder tenir may botigueta) també's riu de tot lo que no es com alló qu'ella considera *bo* perque's fet d'aquella manera, per res més. Aixís, donchs, una persona que no tingués res més que fer passaria'l temps molt agradablement escoltant els parers dels uns y dels altres.

L'artista empaquetat dins d'una levita, que no més se frega ab l'aristocràcia y *fabrica* quadros tot el sant dia, vos dirà parlant dels altres: «Aixó no es res: no hi há armonia ni dibuix. Més valdria que's tallessin els cabells tots aqueixos ximplets, y que sapiguessin guanyarse la vida.» Perque prou deuen saber vostés qu'es característich de Catalunya'l considerar com una gran qualitat la de saberse guanyar la vida. Com si tingués res que veure l'una cosa ab l'altra...

Els modernistas, en cambi, ¿com els tractan als pintors que ja tenen botigueta? De neulas, d'eunuchs, qu'alló es m..., y aixís per l'estil. Naturalment que tot aquest soroll es senyal de vida; y'ls que valen, poch a poch van ocupant el seu lloch sense que hi puguin res las riallas dels uns ni las xabacnadas dels altres.

En Pidelaserra, desconegut fins fa poch del gros públich, se presenta com un batallador, y ja cal que tingui las espatllas fortas donchs haurá de resistir grans sotragadas y sentirsen de totas. Aquella pintura crúa, sense trampas per'atenuar res, sense concessions per'agradar al *burgés*, naturalment que farà soroll. Els seus admiradors la posarán als núvols, y fins exagerarán com sempre; y'ls altres voldrán esclafarla ab un despreci olímpich. Però jo crech que'l quadro exposat al Saló Parés surtirá d'aquesta tempestat ab totas las sevas qualitats, que son grossas y dignas d'un gran pintor.

No dubto pas qu'en Pidelaserra anirá afinant, rentant las mans als seus personatges y fins ennoblintlos; no dubto que procurarà buscar més la seva personalitat y no recordar tant a n'en Monet. Tot aixó crech que li será fácil a n'en Pidelaserra. Lo que dubto, es que may més estigui tan encertat y espontani, y tan pintor com en aquella figura d'aquell home assentat al sofà, tan rublert de caràcter, que més que construhit sembla *pastat ab vida*, ple y pesant tot ell. Crech que al qui ha pintat aquells tros no li podem regatejar el títol de pintor. ¿No'ls hi sembla?

DE TARDOR

LAS FULLAS

Las fullas van cayent
pel baf d'hivern empesas,
y cauen tristament
com flors pel vent despresas.

Y's van agomolant
com xays prop de la cleda.
Quina tristor que fan!
Quina impresió més freda!

Y entonan la cansó
monòtona, pausada,
final de la tardó,
comens de la hibernada.

Y'l vent las va empenyent
ab sa ratxada forta...
Y cauen lentament
com cau la fulla morta.

FELIP SOLER.

de las altras dinastias. Iberia era tan romana com Roma. Trajanus y varis literats y homes públichs llatins hi havian nascut. La Galia estava ja casi romanisada, sobre tot en el Mitjdia. A l'Àfrica ja's parlava l'latí. Hi hagué un moment en que Roma pogué creure que realisava'l somni de la Ciutat Universal y Eterna, centre de todas las nacions y d'un sol poble civilisat extenentse per sobre tota la terra llavors coneguda.

Fou un temps d'esplendor únich en el món, de pau y de gloria, que sols durá tot el segón sigle, comensant ab Trajanus y acabant ab Marcus Aurelius, l'Emperador filosof.

Després d'aquest sabi coronat, tot s'esllabisa, preparantse l'entronisament oficial del Cristianisme y la irrupció dels barbres del Nort sobre l'Imperi.

(Acabarà.)

TEATRES

LA RISA DE GRECIA.—CRÓNICA.

Si *La risa de Grecia* no fos un drama fet per en Marquina tot sol, sinó en col·laboració ab en Jordá y en Lerroux;

Si no s'haguessin desfet en elogis d'aquesta obra «poetas com en Maragall, pintors com l'Urgell, músichs com en Crickboom, escriptors com en Ruiz López, Dionisi Pérez, Pagano, Marsillach y Lluís de Zulueta, artistes com en Miquel Utrillo, politichs com en Junoy y en Corominas y molts periodistas;» (1)

Si en Menéndez Pelayo no hagués dit d'en Marquina qu'era, *no el poeta mejor, sino el único;* (2)

Si l'estil del autor no fos ampulós y pedantesch, y farsit d'imatges buydas, de concordançias fatigosas, de comparacions alambinadas, de divagacions malaltissas y de conceptismes vulgars;

Si haguessim pogut *entreveure'l* fil al

(1) Aixó ho afirma tranquilament el crítich de *La Publicidad*. D'algunes d'aquestas personalitats ho creyém. No faltaria més! D'altras, no. Ens sembla un *infundio*. Proba al canto: d'en Maragall ens consta que no va entussiasmarse gens ni mica, y en Pagano, qu'es també un dels que cita'l crítich flamant, ens ha dit, y autorisat pera ferho públich, que no solzament no'l va entussiasmar *La risa de Grecia*, sinó que no li va agradar poch ni molt, ni ell va dir á ningú que li agradés.

(2) Aixó sí que no ho creyém. Tan poch ho creyém, que si'l mateix Menéndez Pelayo'ns ho dignés, pensaríam tot seguit: Aquest bon senyor deu tractar de pèndrens el pell!

menys d'aquell simbolisme que'ls qu'están en el secret diuen que hi há en l'obra;

Si haguessim trobat un xich, no més que un xich d'humanitat en aquells personatges que semblan fills d'un desvari ó en aquelles passions que semblan *pesadillas* d'un somni agitat;

Y en fi y resúm: si al sortir del Principal haguessim sabut formarnos una petita idea de lo qu'era, ó quan menys de lo que volia ésser *La risa de Grecia*,

Hauríam exposat aquí nostra lleal opinió sobre aquest nou drama que, entre paréntesis, destruïren els actors del Principal.

No l'hem entés: no'n podem dir res. Que parlin els sabis.

La companyia italiana de la Bianca Iggius s'ha despedit del públich barceloní.

Las últimas obras estrenadas: —5 (menos cinch minuts), *Nelly Rozier* y *L'inferno*, pertanyen al gènere lleuger y bon xich escabrós que tant agrada á una certa part del públich. En las tres, sobre tot en la primera, hi há alguna situació verament cómica; però en conjunt resultan xabacanas, com la majoria de las del extens repertori que'ns ha donat á coneixe la Iggius.

En conciencia hem de confessar que aquesta companyia ens ha distret algún moment, y'ns ha fet riure en moltes ocasions; però en el terreno del art ben poch tenim d'agrahirli. Sols un'obra seria'ns ha donat, després de *Els fochs de Sant Joan*: la d'en Pagano; y encara s'ha degut, més que á la bona voluntat de la empresa, á circumstancias especials.

En quant als actors, sense deixar de reconeixe cert desembrás en alguns, com en Sainati y sa esposa, en conjunt la companyia resulta formada per mitjanias que, quan millor están, están discrets. Fem una excepció pera en Bertini, qui, si bé d'escola antiquada, ha demostrat en molts papers possehir verdaderas dots d'actor genèrich, distingintse per sa expressió y naturalitat. Entre altres recordém el monòlech *Celebritá*, que va recitar la nit del seu benefici. Sens exageracions, ab entonació justa y ab gran domini de las taulas, lográ ferse aplaudir ab molta justicia. En quant á la Iggius, ja ho hem dit altras vegades: millor representaria son paper fent d'estatua en un museu, que actuant sobre las taulas.

A Romea s'ha estrenat ab aplauso *L'agencia d'en Pep Currillo*, saynet d'en Ramón y Vidales, en que l'autor demostra una vegada més sas excelents qualitats per aquest gènere. Ab tot no hem trobat l'obra á l'altura d'altras d'en Ramón, si hem de judicarla per l'efecte que'ns produhi la primera nit ab la deficient interpretació que'ls actors li donaren.

En els demés teatres no s'ha estrenat res.

que valgui la pena d'esmentarse. S'anuncia un nou ball a Novetats, y dugas sessions que prometen ésser interessantíssimas pel *Teatre Intim* que dirigeix l'Adrià Gual. En ellas se representarà *L'Edip rey* de Sofocles, *Le mariage forcé* d'en Molière, y *Els teixidors* del alemany Hautmann: tot traduït al català.

NOTAS D'ART

¿Quin dubte hi há que, segons el cercle ahont se mou, el pintor s'amanera? ¿Ni com negar que'l seu vol se va reduint conforme sia reduït l'ambient en que viu? Sense que se'n adongui, las sevas pinturas son fetas per aquell ambient, per aquell públich. Per xó veyem moltes vegadas al tal públich riures d'obras que no comprén, puig pera ell no eran pas fetas.

A un artista dels que ja fa temps que tenen botiga ab la seva corresponent *parroquia* ¿qui s'atrevirà a dirli: «Vosté en art no s'hi fiqui, perquè no hi entén res?» Ningú, perquè aixó ja veuen vostés mateixos que no's pot dir. Val més callar y anarlos observant.

Cada pintor nou que's presenta, si té talent, si es artista, ja pot comptar ab la indiferencia dels uns y la rialla dels altres. Els primers se posan en guardia (la botigueta ja té un competidor més). Els segons, més curts de gambals, no fan altra cosa que riure de bona fe. Els fa extrany alló. Ja ho crech! Com que no son obras com las acostumadas, alló no es pintura ni es res, alló son cebas d'aqueixos infelissos modernistas que ni sisquera van endressats. Y vinga riure.

Veritat es que la jovenalla modernista (la destinada a no poder tenir may botigueta) també's riu de tot lo que no es com alló qu'ella considera bo perquè's fet d'aquella manera, per res més. Aixís, donchs, una persona que no tingués res més que fer passaria'l temps molt agradablement escoltant els parers dels uns y dels altres.

L'artista empaquetat dins d'una levita, que no més se frega ab l'aristocràcia y fabrica quadros tot el sant dia, vos dirà parlant dels altres: «Aixó no es res: no hi há armonia ni dibuix. Més valdria que's tallessin els cabells tots aqueixos ximplets, y que sapiguessin guanyarse la vida.» Perque prou deuen saber vostés qu'es característich de Catalunya'l considerar com una gran qualitat la de saberse guanyar la vida. Com si tingués res que veure l'una cosa ab l'altra...

Els modernistas, en cambi, ¿com els tractan als pintors que ja tenen botigueta? De neulas, d'eunuchs, qu'alló es m..., y aixís per l'estil. Naturalment que tot aquest soroll es senyal de vida; y'ls que valen, poch a poch van ocupant el seu lloch sense que hi puguin res las riallas dels uns ni las xabacnadas dels altres.

En Pidelaserra, desconegut fins fa poch del gros públich, se presenta com un batallador, y ja cal que tingui las espatllas fortas donchs haurá de resistir grans sotragadas y sentirsen de totas. Aquella pintura crúa, sense trampas per atenuar res, sense concessions per'agradar al *burgés*, naturalment que farà soroll. Els seus admiradors la posarán als núvols, y fins exagerarán com sempre; y'ls altres voldrán esclafarla ab un despreci olímpich. Però jo crech que'l quadro exposat al Saló Parés surtirá d'aquesta tempestat ab totas las sevas qualitats, que son grossas y dignas d'un gran pintor.

No dubto pas qu'en Pidelaserra anirá afinant, rentant las mans als seus personatjes y fins ennoblintlos; no dubto que procurarà buscar més la seva personalitat y no recordar tant a n'en Monet. Tot aixó crech que li será fácil a n'en Pidelaserra. Lo que dubto, es que may més estigui tan encertat y espon-tani, y tan pintor com en aquella figura d'aquell home assentat al sofà, tan rublert de carácter, que més que construhit sembla *pastat ab vida*, ple y pesant tot ell. Crech que al qui ha pintat aquells tros no li podem regatejar el títol de pintor. ¿No'ls hi sembla?

DE TARDOR

LAS FULLAS

Las fullas van cayent
pel baf d'hivern empesas,
y cauben tristament
com flors pel vent despresas.

Y's van agombolant
com xays prop de la cleda.
Quina tristor que fan!
Quina impresió més fredal!

Y entonan la cansó
monótona, pausada,
final de la tardó,
comens de la hivernada.

Y'l vent las va empenyent
ab sa ratxada forta...
Y cauben lentament
com cau la fulla morta.

FELIP SOLER.

Serrallonga, Serrallonga,
bé te'n pots ben alabar:
de ta mort y de ta vida
tot lo món ne parlará.

Trovadors t'han de fer trovas,
t'han d'escarnir comedians;
tos crims contarán las vellas
per adormir als infants;
ton rom cridarán los cegos,
los llibres lo portarán,
y't posarán en estampas
com s'hi sol posar als sants.

De tantas morts com tens fetas
ningú se'n recordará:
de totas las qu'ara't comptan
moltes te'n descomptarán:
si foren morts ó justicias
ja ho sab Deu que't jutjará.

Si has vessat sanch catalana
ja ab la teva ho pagarás:
si n'has vessat de Castella
no cal que't rentis las mans:
quan ella'n vessa de nostra
tampoch se las renta may.

Los qu'ara't tenen per lladre
potsé un jorn t'ennoblirán:
avuy un rey te condempna,
demá un poble t'absoldrá.
Serrallonga, Serrallonga,
bé te'n pots ben alabar.

La descripció del suplici té una plasticitat
superba:

No du capa ni sombrero:
tampoch du aquells cabells llarchs,
qu'ans d'eixir de la capella
ja'l butxí'ls hi ha mal tallat
ab estisoras oscadas
y fentli escalas de pam.

Li presentan un Sant Cristó
y'l besa ab darrer afany,
y un'altra vegada'l besa
y encara'l torna á besar.
Mes lo butxí, que voldria
ja fa estona havé acabat,
y que de dir parenostres
diu algú que no'n sab pas,
se li acosta per la esquena
y'l coll li va grapejant;
li doblega un xich la roba
per no fer nosa al dogal;
li fa corre bé la vaga;
l'estreny fort de peus y mans;
li dona una empenta enfora;
tiva'l canem; cruix lo pal;
se sent un crit qu'esgarrija,
y en Serrallonga va en dalt.

En Serrallonga es de ferro,
de coll curt, ample y sapat:
son d'acer ossos y muscles
y'l canem res los hi fa.
Lo butxí ho veu, y, com mestre
que vol guanyar bé'l jornal,
ja li salta á las espatillas
repenjantsehi tot plegat.
La repenjada primera
ja me'l fa espertegar;

la repenjada segona
li fa sortí'ls ulls del cap
y fins traure un pam de llengua
que se li queda penjant.
De tercera repenjada
pensa'l butxí que no'n cal.

Altras obras podrian citarse no menys notables, com la *Borratxera*, plena d'esbojarrament amorós, y la *Profecía d'en Marián Aguiló*, de conceptes profonds, exuberant d'amor patri, y ab uns versos com no'n coneixém de mellors en nostra llengua. També es remarcable *Independencia*, d'un aticisme qu'enamora. Son verament clàssicas aquestas estrofas:

Quan venen reys y reynas
á seures en ma llar,
jo'ls hi faig lloch á taula,
mes ab lo cap ben alt
devant de reys y reynas
jo bech sempre en mon vas.

Lo vi de l'alegría
que l'amor ja ha tastat,
jo y la estimada meva
sempre'l bevém plegats;
ella'l beu en mos llabís
y jo'l bech en mon vas.

Jo he nat en una terra
que fa bon vi y bon blat;
també fa'l cor dels homes
de lo mellor que hi há.
Ningú hi vol res dels altres:
tothom beu en son vas.

Que Deu me la conservi
ma terra en santa pau
per contemplar com creixen
los ceps que hi he plantat,
y beure'l vi que'm donguin
y béurel en mon vas.

No hem pretengut fer un estudi, ni menys un judici crítich del poeta que acabém de perdre, sinó sols endressar un senzill tribut á la memoria de qui tant contribuí al nostre renaixement ab sas preuhadas obras. D'aquestas no hem pogut donarne idea completa ab els fragments isolats que hem transcrit. Demaném, donchs, en nom de las lletres catalanas, que qui pugui y degui fassi una recopilació de las obras d'en Pagès de Puig publicantlas en un llibre que perpetui'l nom del poeta eminent, del mestre en Gay Saber que mancanti'l titul ja ho era de debó molt avans de qu'alguns altres, ab diploma y tot, ho fossin de per riure.

Tres mestres han perdut en un sol any las lletres catalanas: en Verdager, en Rosselló y en Pagès de Puig. Si honrém com es degut sas obras, no'ls trobarém tant á faltar y realisarém un acte de justicia que'ns farà més lleu el dolor de sa perdua.

NOTAS BIBLIOGRÁFICAS

Ricart Wagner.—L'OR DEL RHIN.—*Prólech de la Tetralogia «L'Anell del Nibelung»*.—Traducció catalana adaptada a la música per Salvador Vilaregut y Antoni Ribera.—Associació Wagneriana.—Barcelona, 1902.

L'«Associació Wagneriana» ha publicat *L'Or del Rhin*, en la forma que's requereix no sols pera son coneixement y estudi, sinó ab tots els requisits necessaris pera ésser posat en escena. Ja tenim la primera materia: *L'Or del Rhin* ja pot ésser executat en llengua catalana. El primer pas está donat. Ara calen cantants d'escola wagneriana, directores d'orquestra, teatre... y públich que respongui. El jorn en que tinguem tot lo precis pera las representacions wagnerianas sembla, es cert, encara ben llunyá, però diuen qu'en el món no hi há impossibles. ¿Qui'ns hauria pogut fer creure, durant l'època de nostres primers entusiasmes wagnerians, en futuras representacions de *La Walkyria*, *Tristan é Isolda*, *Siegfried* y *El Capvespre dels Deus*, en el teatre del Liceu?

L'Or del Rhin en catalá y adaptat a la música, repetim qu'es l'indispensable primer pas que'ns pot portar—y molt sentiriam errarnos—á la consecució de lo que tant desitjem.

L'Or del Rhin es el pòrtich per hont s'entra á l'acció de la colossal *Tetralogia* wagneriana: obra extranya que s'aparta del teatre d'avuy per sas barrees d'art primitiu y de refinament, té'l sagell de las antiquíssimas teogonias y l'esperit de la més moderna poesia. *L'Or del Rhin*, com á naixensa de las tragedias successivas, no té'l desenrotlló d'aquestas. Consta d'un sol acte, compost de quatre llarchs quadros. Heusaquí l'acció de l'obra en pocas paraulas.

Els deus, fills de la llum, que viuen en els cims de las montanyas, els forts gegants que treballan sobre la superfície de la terra, y'ls nibelungs—nanos ó gnoms—fills de la nit, que forjan els metalls en las entranyas del món, se disputan l'imperi del univers. L'or fa esclatar la lluyta. El rey dels nibelungs, Alberich, maleheix l'amor al saber que aquesta maledicció li ha de donar la possessió del or y ab ella'l domini del món; en el fons del Rhin, rebutjat per las fillas de l'aygua que's riuen de son fastigós aspecte, foll d'odi y d'ambició, arrenca del llit del riu el metall totpoderós, y fuig triomfant envers sos avenchs tenebrosos. (Quadro primer.)

Els deus Wotan y Fricka contemplan el Walhall, el nou castell que deu assegurar-los la dominació del univers; Wotan joyós y satisfet, Fricka ab por y recansa, perque sa germana Freia, la dea del amor y de la juvenesa, ha d'ésser entregada com á preu de lo pactat, als gegants Fasolt y Fafner,

constructors del Walhall. (En la llansa de Wotan, las runas sagradas donan fe del pacte). Wotan, un cop alsat el castell, refusa entregar la deesa als totxos y feixuchs gegants; aquests, á la fi, fugen emportantsela com á penyora, mentres Wotan no'ls hi dongui l'anell qu'Alberich posseheix mercés á l'or robat, y qu'enclou el domini del univers. Loge, deu del foch y de l'astucia, es qui sugereix á Wotan y als gegants aytal arreglo. (Quadro segón.)

Wotan y Loge devallan á las cavernas de Nibelheim (pais de las boyras); per Mime, germá y victima d'Alberich, coneixen del tot el poder d'aquest. Però l'astucia de Loge vens la pressumpció d'Alberich; aquest pera sorprendre lo qu'ell creu badoqueria dels viatjers, pren la forma de gripau, Wotan l'agafa, y'ls dos deus se l'enduen lligat als cims de las montanyas, á la regió de la llum. (Quadro tercer.)

Alberich, forsat á entregar l'anell totpoderós pera recobrar la llibertat, maleheix á tots els qui puguin possehirlo. Wotan, despreciant la maledicció, vol retenirlo en son poder y vacila en donarlo als gegants com á preu del Walhall, però Erda, la deesa de la Terra, la suprema sabiesa, li adverteix els perills de possehir l'anell, y Wotan, convenut, l'entrega als gegants, ab el secret pensament de crear una nissaga d'héroes lliures que per llur propi esforç puguin haverlo y tornarli. Per ferse seu l'anell, Fafner mata d'un cop de roll á son germá Fasolt. (Primer efecte de la maledicció d'Alberich). Freia queda lliurada, y'ls deus, joyosos y triomfants, se'n van majestuósament al Walhall, per sobre del arch-en-cel que'ls hi serveix de pont, á fruhir el goig del poder y de la dominació. (Quadro quart.)

Els personatjes més complerts é importants de *L'Or del Rhin*, son Wotan—la encarnació de la Voluntat, la principal figura de la *Tetralogia*—Loge y Alberich. Aquests dos últims—al foch que deu acabar ab la nissaga divina y l'esperit d'odi y de venjansa qu'en *El Capvespre dels Deus* segueix animant á Hagen—tenen en el prólech un relleu material que desapareix en lo restant de la *Tetralogia*. Loge, en *La Walkyria* torna á pendre sa vera forma de flama onejanta, fins qu'en *El Capvespre dels Deus*, obehint la voluntat de Brünnhilda—hereva de la voluntat de Wotan—crema la estada dels deus y termina la tragedia. Alberich—com Mime—torna á surtir en *Siegfried*, rondant vora la cova de Fafner, glatint per haver l'anell; Mime mor á mans de Siegfried, però Alberich sorgeix de nou, com una esblaymada aparició, en *El Capvespre dels Deus*, pera aconsellar odi y venjansa á son fill Hagen. Els demés personatjes de *L'Or del Rhin*—els gegants, las fillas del Rhin que tornan á apareixe en *El Capvespre*, Fricka en *La Wal-*

kyria, Erda en *Siegfried* y en *El Capvespre* representada per sas fillas las Nornas, y'ls deus Froh y Donner y la deesa Freia que ja no tornan á apareixe personalment en el curs de la *Tetralogia*, no tenen en *L'Or del Rhin* una importancia teatral tan gran com la de Wotan, Loge y Alberich.

Els traductors de l'obra al català, nostres amichs en Vilaregut y en Ribera, han procurat avans de tot, respectar l'estil del original y obtenir la justa y rigurosa aplicació del text traduït á la música, tasca difícilíssima que sols poden apreciar els que s'han dedicat á n'aquesta mena de treballs. A més han publicat, juntament ab la traducció, un detallat estudi temàtic.

Las següents paraules del prólech que precedeix á la versió catalana, donan una idea ben clara de las dificultats y perills d'aytals traduccions.

«La traducció dels poemes de Ricart Wagner es una de las empresas més arduas que puguin acometre. El revolucionari de la música no va ésser gayre més tolerant ab el llenguatge, aixís es que ab la poderosa empena del seu geni creá un nou estil pera'ls seus poemes, una parla especial que calificá de «conversa ideal». Aquesta parla ó *conversa* es una ardua condensació del llenguatge real y ordinari, al quin dona una forma sumament abstracta, despullantlo de tota mena de particulas é impuresas, y en conseqüencia idealisantlo. L'estil wagneriá es per'xó molt difícilment traduhible, y aquesta dificultat se fa infinidament més gran al tractarse no d'una traducció lliure, sinó aplicada á la música, en que las frases s'han de subjectar al ritme, els mots han de tenir sa correspondencia exacta ab las notas musicals, y sa declamació ha de coincidir en absolut ab la del original. Per virtut d'aytals requisits, la concisió, la fidelitat, el ritme, l'adaptació al cant y fins l'aliteració, queda tan mermada la llibertat del traductor, que quasi pot declararse impossible que resulti verament literari'l treball de traslladar el text alemany al idioma propi. D'aquí que aquestas versions siguin un'obra d'abnegació, de sacrifici; que no poden judicarse per la lectura del text islat, sinó aplicantlo á la música, y que en rigor no deurian publicarse més qu'en forma de partitura, ab la solfa sobre'l text pera fer inseparables l'una del altre.»

Res devém afegir á n'aquestas justas paraules; ellas constituheixen la mellor defensa que de la traducció de *L'Or del Rhin* pugui ferse.

«REVISTA GRÁFICA»

INSTITUT CATALÀ DE LAS ARTS DEL LLIBRE

Notabilíssim es el segon número qu'enguany ha donat á llum la Institució Catalana de las Arts del Llibre ab el nom de *Revista Gráfica*, y al tributárseli'ls elogis per part de tots els intel·ligents, es també mirat y llegit ab gust per tots els que som aymants de la bellesa artística. La esmentada institució compta poch's anys de vida, mes sa naixensa fou robusta y sana y ha crescut prou pera donar bons fruits. L'any 1897 va despertar-se la iniciativa de sa fundació, y l'any següent va constituir-se la comissió organitzadora aplegantshi un floret de coneguts artistes, confiantse la presidència á nostre anyorat Pellicer. Aquest, per temperament apassionat no sols per l'art propiament bell, sinó també per las industrias artísticas en general, va llensarse á la feyna ab tota l'ànima, y'l foch de son entusiasme forsosament devia encomanarse á tots els que'l seguien.

L'Institut Català de las Arts del Llibre ha vingut treballant desde sa creació ab fermesa y constancia. Ja avans de donar á llum el primer número de la *Revista Gráfica* havia donat conferencias prácticas notabilíssimas, celebrat vetlladas pera honrar la memoria de companys, obert concursos, girat visites á diversos establiments pera fer estudi práctic, y realisat molts treballs á fi de donar bona empena pera dur á cap las aspiracions que'l fomentaren.

L'Institut persegueix un ideal: la implantació d'una Escola práctica pera instrucció de tots els obrers y artistes; á tal objecte porta fets molts treballs y compta entre la llista de socis un escullit nombre de protectors de la esmentada Escola professional.

El segon número de la *Revista Gráfica*, que tenim á la vista, resulta un llibre notable: dihent qu'ha surtit de la casa imprenta de nostre amich en Fidel Giró, queda fet l'elogi que mereix. En tot ell hi campeja un gust exquisit y un coneixement tècnic del art de compondre digne d'ésser imitat per quants se dedican á treballs d'aquesta mena. Avalora'l conjunt del llibre una serie de láminas produhidas per diferents sistemas; campejant entre totas ellas, molt notables, algunas que cridan poderosament l'atenció. Entre aquestas darreras, omittintne alguna pera no allargar massa la llista, poden citarse las següents: *Montserrat* negatiu y autotipia d'en Furnells; bust de Victor Hugo del escultor Rodin, imprés en la casa Seix; aquarela de O. Junyent, de la revista *Hispania*, de la casa Miralles; mostrars del catàlech de la casa Vidal germans; retrat de don Pascual Madoz grabat l'any 1860 pel notable calcógraf Joaquim Furnó; dret y revés d'un bitllet de banch, perfecta mostra de calcografia que fou presentada en una de las Exposicions de Bellas

Arts celebradas á Barcelona; un imprés ab tipos gòtics sobre paper vitela verjurat, anunci de la casa Guarro, obra del estudiós tipògraf de Vilanova y Geltrú nostre estimat amich Oliva; una reproducció autotípica d'un croquis al carbó, per J. Thomas; una notable fototípia á tres colors reproducció d'una aquarela del malguanyat pintor Galofre, y una cromolitografia, ab dugas obras del esmentat senyor J. Thomas. Conté ademés el segon número de la *Revista Gráfica* altres notables treballs tipogràfics, de litografia, colorigrafia, cromo, relleu, etc., etc., que forman un conjunt altament artístich.

El text del llibre es també escullit, y entre altres notables articles mereixen citarse'ls següents: la hermosa poesia de l'Emili Guanyabéns ab que comensa'l llibre; un notable estudi biogràfic del que fou primer president del Institut Catalá de las Arts del Llibre, en Joseph Lluís Pellicer, en el que se l'analisa com á artista, com á dibuixant d'il·lustració del llibre, com á epigrafista, com á caricaturista y com á escriptor. Per cert que baix aquest ultim aspecte no fou tan conegut com merexia, y no podém sustraurens á la temptació de copiar de la *Revista Gráfica* l següent original del malaguanyat artista:

RELIGIÓ

He vist á la plassa de Sant Pere de Roma al Papa Pío IX, dret en lo gran balcó de la Basílica Vaticana, voltat de cardenals y de bisbes, pronunciant ab la clara y hermosa veu que tenia, la solemne benedicció *urbi et orbi* que, agenollats, rebían milers y milers de catòlics: lo cel, los monuments, la sumptuositat en los més petits detalls de tan imponderable quadro, la inmensa y variada multitud, sas aclamacions confosas ab las armonias de las bandes militars y'l retró del canó, era un conjunt que de debó impresionava al més fret ó indiferent, y fins al escéptic.

He contemplat en las majestuosas naus de la catedral de Toledo una de las principals festas que celebra la Iglesia Católica, afavorida ab tots los recursos que pot prestar l'Art á las manifestacions humanas.

He assistit en l'Orient á cerimonias aparatosas y verament bisantinas y propias del rito cristiá d'aquells païssos. He tingut ocasió de presenciar en la catedral de París las severas é imponents funcions de la Setmana Santa; he vist festas en grans temples protestants y en sinagogas.

Res m'ha impresionat tant com veure un árabe, á la posta del sol, baixar de son camell, estendre una estora

per terra y cumplir ab sos preceptes religiosos, sense necessitar cap llibre ni utensili, sense necessitar temple ni sacerdots.—J. Ll. Pellicer.

Aquestas ratllas donan clara idea de la personalitat d'en Pellicer. No extranyem, donchs, avans al revés alabem de cor, que l'Institut Catalá de las Arts del Llibre hagi rendit son testimoni de recordansa y admiració al que fou son digníssim president y un dels primers entusiastas iniciadors.

Segueixen al esmentat treball biogràfic altres notables articles, entre'ls que recordém el que porta per titol *Juan Casals*, per Apeles Mestres; *La tarjeta postal en las Artes gráficas*, per Durán y Bori; *Manuel Salvat y Xixibell*, treball delicadíssim degut á la ploma d'en Ramón Roca, que més que biografia es un tribut de respecte y admiració al que fou en vida model de laboriositat y d'honradesa; aquest notable treball va il·lustrat ab sis magnífics dibuixos dels recordatoris que pera'ls funerals del senyor Salvat varen executar els distinguits dibuixants Diéguez, Apeles Mestres, Triadó, Ros, Cabrinety y A. Utrillo.

Son també notables els articles de carácter científic del llibre que'ns ocupa, podentse senyalar entre altres els titulats *La física aplicada á las Arts del llibre*, per R. Coll; *La química en las Arts del llibre*, per J. Bogue-rin; *Influencia de las Artes Gráficas en el fomento y desenrollo de la producció*, per Ll. Tasso, y altres que seria llarch anar citant.

En resúm, creyém dever fer manifestació de que l'Institut Catalá de las Arts del Llibre ha sapigut demostrar després de son treball els avenços qu'ha lograt en el si de sa notable agrupació, donant probas d'un amor entrançable per las arts que conreuha, no sols ab la publicació dels treballs qu'en el volúm que'ns ocupa ha reunit, sinó també per l'esfors gegantí que suposa lograr aquesta agrupació d'obras fillas de tants distints autors.

Rebi l'Institut Catalá de las Arts del Llibre nostra coral enhorabona, junt ab la manifestació dels desitjos que tenim de que progressi com mereix, pera honra dels que hi aportin son saber y sos esforços y pel bon nom de nostra terra, que ja desd'ara'ls resta agrañida.

J. PUJOL Y BRULL.

LA DONA HEROICA

Era jova y hermosa—quan enviudá;
el cel, al assolirlo,—se li tancá;
la miseria alashoras—l'aclapará!

Al marge la etzevara—l'aguantará;
flor que naix en bardissa—ningú voldrá;
l'arbre sol dalt la serra—solet viurá...

Mes á la viuda jova—¿quí amparará?
Ay! la hermosa viudeta—cóm tempará!
Ay! quin aixám de vespas—la voltará!

Molts, al mirarla, pensan:—quín goig que fal
Molts, desitjantla, diuen:—ella vindrá!
Molts que la voltan creuen:—demá caurá!

Y ni cau, ni'ls escolta,—ni á ningú val
Las perlas que li tiran—no cull sa má;
amors de bordería—no'n tastará!

Era jova y hermosa—quan enviudá;
jova y hermosa's queda...—sempre ho será!

La seva ánima excelsa
triomfará!

CLAUDI OMAR Y BARRERA.

SOL!...

Quin plaher, y quín sofrir!... Sol en mitj de la fosca de la nit, y corprés pel silenci de ma cambra solitaria, he fullejat el llibre de ma vida passada... Quina vida més trista, quina historia més crudell... Els primers fulls, que parlan del temps de ma infantesa, m'han alegrat el cor boy humitajantme'ls ulls. En ells hi he vist ma única època ditxosa... Al repassarla, quina tristesa!... M'he recordat dels amichs. Llavors eram amichs ab amor, ab carinyo, sens interès, sense vanitat ni orgull. Tots eram iguals; sens enveja, tots ens voliam. Era la vera amistat, l'amistat pura, sense càlculs, ignocenta, nascuda dels sentiments lliures de tota passió y tot egoisme...

He girat fulls y més fulls; hi he vist aquells amichs ferse *homes*, passant per las aulas, cercant la instrucció; els he vist després de llegir y rellegir els texts dels grans sabis qu'ab llur saber guian l'esperit humà, y'ls he trobat diferents. Cóm han cambiat al ferse *homes*!... Aquell amor y aquella amistat pura de la infància, avuy els fa riure; y es qu'avuy no hi há amistat si no hi há necessitat mutua; no hi há amor sens interès; tot es egoisme y enveja... ¿Amor? Sols es estimat qui molt pot dar. ¿Llibertat? Sols es lliure qui molt té.

He seguit fullejant, y un full, el del *Amor*, m'ha recordat un temps hermós... la primavera de la vida... l'escat del foch del cor... barreja de sentiments d'infància y passions d'home; la edat en que's lluyta per un ideal... ideal sentit però desconegut; la edat en que'l cor bateja fort al impuls d'un afecte espiritual...

Aquest full m'ha recordat ma joventut primera: una joventut com totes, ditxosa y alegre al viurela, trista al recordarla...

Sol, contemplant las ombras dels objectes de ma cambra arrapadas á las parets y dansant á las oscilacions de la llum, he caygut en pesanta somnolencia... Quants recorts he viscut ràpidament!...

Hermosa somnolencia, que m'ha recordat el goig de tardas ditxosas, de vetllas felissas en que'ns feyam juraments sagrats, sagellantlos ab encesas miradas y besos ardents qu'ofegavan els mots á frech de llabis... be-

sos que'ns ajuntavan l'un al altre, confortantse'l nostre alé al fruhir ab deliri'l plaher de dugas ánimas que s'estiman...

Mon cor pantejava febrós; mas mans crispadas passavan rápidas per ma testa, resseguint mos cabells com si volguessin arrencarlos; mos ulls encesos fixavan l'esguart radiant en la figura d'ella... d'una dona que després d'ésser meva y ferme seu, fou d'un altre... Qu'hermosa sa figura! La veyá com era!... Sos ulls d'un blau de celistia brillavan com la mar al fer d'espill á la lluna; sos llabis semblavan tendra rosella; sa cabellera daurada y sedosa queya lliure per sas espatllas rosadas; sos brassos s'alsavan per demunt de sa testa, hont s'ajuntavan sas mans, y son pit esculptural s'aixamplava impúdich devant meu... A més de la dona hermosa á qui volgui ab folia, jo veyá ara en ella á la dona freda, sense cor y sens ànima... hi veyá al assessi de mon cor...

Vaig deixondirme, y refentme, volgui seguir fullejant... Fou inútil: mos ulls no veyan res que no fos ella, ara lligada per mos brassos, ara pels del altre, però mirantme á mi, y essent meva y del altre... Després veyá que tant ell com ella tenian adormida l'ànima: bona parella!...

.....

El llibre de ma vida, com fugint de mas mans, ha caygut, y s'han desfet sos fulls escampantse arreu, confortantse'ls recorts, com confosos estavan en ma pensa.

En mitj de la quietut, estar sol y recordar lo passat... quin plaher, y quín sofrir!...

ENRICH RAFEL Y SURELL.

NOVAS

El famós decret d'en Romanones contra la llengua catalana no sols farà bé á nostra causa: també farà molta llum.

Entre'ls representants de Catalunya n'hi há que s'han portat com á bons, altres com á mitjans, y altres com á dolents. Uns han protestat ab enteresa, no passant per menys que per la completa derogació; altres s'han vingut á componendas; y altres, finalment, més s'han estimat fugir d'estudi sense fer valer sa qualitat de representants del nostre poble. Tinguemho en compte.

Y del alt clero ¿qué'n dirém? ¿Qué dirém

dels que, essent alhora senadors y bisbes, ni han demostrat *al Senat mateix* sas conviccions religioses com á bisbes, ni son valor civich com á senadors?

Res té que veure aquesta observació ab aquells clergues que s'han comportat com el bisbe de Vich, qu'ab sa digna comunicació al ministre ha enlayrat més y més sa figura de català, y de sabi defensor de la religió que professa. Bon exemple, pera'ls que'l vulguin seguir, es aqueixa protesta del ilustre doctor, tan plena de lògica qu'ella sola bastaria pera fer tornar á mellor acort á un govern que no estés cego, ó que no fos tan Quixot com el d'Espanya.

De totas maneres, la protesta de totas las classes de nostre poble, altas y baixas, ha sigut unaním, é innumbrables els telégramas que, tractantlo com aquell qui diu *de tu*, ha rebut en Romanones; perque ab un home de govern ningú se li atreueix, però ab un Quixot ignorant, fins quan se disfressa de tirá, tothom hi fa gresca.

Llegim:

«Per bon conducte sabém que don Pere Grau Maristany, nomenat Delegat regi d'ensenyansa á Barcelona, ha declarat que si'l ministre d'Instrucció Pública no derogar'l decret sobre ensenyansa en llengua castellana, dimitirà'l càrrech.»

Rebi nostre amich el senyor Maristany la més coral enhorabona de nostra part.

La secció de Farmacia del «Centre Escolar Catalanista» celebrá en la vetlla del passat dissapte la sessió inaugural del present curs baix la presidencia de nostre company en Pompeyus Gener. Després d'una ben escrita memòria dels treballs realitzats durant el passat curs que llegí'l secretari en Joan Ventosa, el president de la secció en Joseph Almeda feu un *Resúm de la Historia de la Química*, demostrant que tenia son origen en las prácticas religioses dels indis y egipcis, en què hi veyém apareixe'ls seus més rudimentaris principis, despüllats encara de tot caràcter doctrinal. Feu una ressenya de la filosofia hermética y remarcá l'estancament en que's trobava la química en la Edat Mitja, examinant després el desenrotll d'aquesta ciencia durant els sigles xvii, xviii y xix. Acabá son brillant discurs aconsellant á sos companys l'estudi de la química com á base de la carrera de farmacia.

Acte seguit feu us de la paraula en Pompeyus Gèner, qui, partint del fet ja anotat pel president de que la química quedá estacionada durant la Edat Mitja, digué qu'efectivament aixís fou, però que pera honra nostra cal fer una excepció en favor de Catalunya. Doná alguns datos molt curiosos pera demos-

trarho. Defensá l'autonomia universitaria, considerantla intimament relacionada ab l'autonomia politica, y acabá son discurs encoratjant als estudiants pera que continuïn ab el mateix esperit d'individualisme que sempre ha caracterisat als fills de nostra estimada terra. Aytal peroració fou seguida d'una llarga salva d'aplausos, com ho havia sigut la del president Almeda.

En Pompeyus Gener doná las gracias á la nombrosa concurrencia y declará obertas las tascas del present curs, aixecantse la sessió.

En atenció á las actuals circunstancias, la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* ha tingut de desistir de fer un nou model de tarjetas postals de felicitació pera Nadal y Cap d'any. Las d'enguany, donchs, serán iguals á las de sempre, y's trobaran de venda en la secretaria de la *Unió* (Cucurulla, 1 y 3, principal), al preu de 10 céntims una, ab un 25 per cent de descompte pera las entitats catalanistas.

Varias foren las vetlladas qu'en honor d'en Pi y Margall tingueren lloch el passat dissapte. En la del Centre Federalista Catalá hi parlá, entre altres, el senyor Pi y Suñer (Francisco) enaltint ab lluminosos conceptes el principi d'autonomia de las regions. Fou molt aplaudit.

Desde'l 29 del passat novembre, aniversari de la mort del gran Pi y Margall, qu'está celebrant sessions á Madrid l'Assamblea Federalista composta de delegats de las diversas regions del Estat espanyol.

Aquestas sessions resultan molt edificants, demostrantse que no's pot fer res práctic allá hont s'hi fican els unitaris. ¿Què'n cab esperar de gent que's volen dir federals y ensemps abominan del autonomisme? Cada sessió ha sigut una continua baralla, com no podia menys.

Els representants catalans podrán més que may comprendre que no hi há més solució que la que nosaltres prediquém, si volen fer quelcòm de profit.

Y bo es observar que, á l'hora d'entrar en màquina aquest número, las noticias que tenim son de que'ls federals catalans y alguns poch d'altras regions son els únichs que mantenen els bons principis, fent contrast la seva actitud ab la poca solta dels demés.

Esperém que s'atinguin ab tota energia á lo acordat en la darrera Assamblea federal catalana. Ho esperém pera poder aplaudirlos y veure en ells á veritables germans de patria.

Tot compaginant aquest número'ns arriba la notícia, que aquests darrers dies no havia passat de rumor, de que l'Ajuntament prepara un acte d'enèrgica protesta contra'l decret ab qu'en Romanones ha insultat ara la parla catalana després d'haver vingut á rendirli acatament el passat juny, al ocorre la mort d'en Verdaguer.

Tentats estém de créureho, perque, entre'ls regidors regionalistas al menys, no pensém que n'hi hagi cap que tingui amor al *destino* com segons quins prelatos.

L'Ajuntament es entitat essencialment administrativa: però en cassos com el present en que's ventilan grans interessos morals de Catalunya, en cassos que son d'honra no pera'ls catalanistas, sinó pera tots els catalans, bé pot ferse un acte y demostrar d'una vegada qu'en Romanones, ab son decret, obra com á verdader separatista perque menyspreuha'l nostre llenguatge essent tan espanyol com el castellà, y obra també de la manera més immoral perque deshonestament, ab má barrohera, grapeja lo més sagrat del individu, sas creencias intimas, volent fer *oficials* fins las conciencias. Tot català, donchs, qualsevulga que sia'l càrrech que desempenyi, té la obligació moral de protestar. No's tracta de catalanisme: s tracta de pudor.

Y si fins el dret de protestar se'ns desconeix, si venen novas coaccions materials, si á la Catalunya floreixent, próspera y digna, que dona á tota Espanya exemples de civilització, se li ocasionan nous dias de dol, encara's veurá més que la rahó es nostra.

Y Catalunya no morirá per'xó. Son massa petits y tenen massa comptats els dias els raquitichs governs centralisadors que tan raquiticament volen matarnos.

Els successos de nostra Universitat, la intrusió de la forsa pública en aqueix centre docent, pegant de dret y de través á estudiants y catedràtics, van produhint sos resultats.

El governador de Barcelona doná las naturals explicacions al claustre universitari agraviat, y'l govern ha fet dimitir al governador.

Queda demostrat que'l govern considera'l prestigi de las autoritats del sabre superior á tot altre prestigi de tota altra autoritat; queda demostrat també que s'accentúan las midas rigoristas, y que'l govern es del tot hostil á la voluntat de Catalunya, á la que ha provocat y de la qui sembla declararse obertament enemich.

Publicacions rebudas:

Flors marcidas, aplech de versos per Gui-

llém Torres. Forma un petit volúm en octau, venentse á 2 rals l'exemplar.

Lo bon caçador, cansó popular catalana, XXXI de las publicadas pel «Cançoner Popular». Hi figura un dibuix d'en Pahissa y, després de la lletra y música, las notas folklóricas de costum. Preu, 10 céntims.

Ultimas noticias.

Pera substituhir al senyor Manzano en el govern civil de Barcelona, ha sigut nomenat el general Espinosa. El govern, donchs, tracta d'obrar ab energia.

També's parla de si'l govern se declarará en crisis per haver sigut aprobada al Congrés una proposició relativa á la contracta de barcos y arrendament d'arsenals: proposició que implica un vot de censura al ministre de Marina segons uns, y al govern en pes segons altres.

Si's planteja la crisis y surt del govern l'actual ministre de Marina, duch de Vergara, ¿surtirá també'l d'Instrucció Pública, comte de Romanones? Hi há qui diu qu'han protestat de son decret sobre ensenyansa castellana tots els bisbes. Tant de bo fos aixís, ó tant de bo qu'en Romanones ho agafés com á pretext per'anarsen. Fora una surtida per la tangent que no deixaria de produhir bon efecte, y que á n'ell el treuria de apuros.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sean inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetas.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESpanya:			
Un any.		9	»
EXTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Céntims
»	atrasat, ab folletins.	40	»
»	» sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.